

Varpas išeina kas
antras mėnesis. Metinė
prekė su parsiumtimu:
Rusijoje (kuver-
tuose) 5 rubl.,
Prusuose 3 auks.,
Amerikoje ir kitur 4 auks.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e ,
ištisa eilutė smulkaus
rašto, kaštuoja
60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo dvi mėnesinis laikraštis.

Teisybė ant lazdos galo.

Rusijoje viskas, tarytum, yra taip įtaisyta, idant išrodytų kuokeisčiausiai ir kuojstabiliausiai. Kur tik pažiūrėsi kasdieniniam gyvenime, visur rasi tokių dalykų, kurių niekaip negali permąstyti paprastas žmogaus protas; kam tie dalykai yra reikalingi, kokie siekiami juose yra paslėpti, vis tai bus nesuprantama mums, jeigu jį iškosime kokių nors pamatų viešpatystės naudojimo arba nors nekaltiausiuose teisingumo reikaluose. Neilgai maštes, turi išsižadėti savo neišmintingo užsimanymo surasti kokius nors žmogiškus motyvus begalinei daugybei visokių pramanymų žmonėms kankinti. Tiesiog galima sakyti, juog žmogus gyvena tarp sustatytų aplinkui kilpų, į kurias kiekvieną valandą gali įkristi, nežinodams nė kaip, nė už ką. Tik gemant ir mirštant galima nesibijoti, kad skaudus vyriausybės nagai neįsikabys į tavo kuną, bet ir tai rasi abejotina, nės plynia žino, kas gali būti tukstantyje vežimų įstatymų ir cirkuliarų, kurių vieni paskirti visiems žinoti, kiti-gi tiksliai tam tikroms valdžioms. Visi įstatymai ir cirkuliarai, tarytum, yra tyčia padaryti žmonėms į kilpas gaudyti, o kur nepakanka jų, tenai viską daro valdžios savalė. Pertai nors ir būtų žinoma, ką draudžia ir ką leidžia daryti įstatymai, vis-gi negalima būtų tikrai sakyti, juog kojos neįsipainios į kokias nors kilpas. Štai pavyzdžiui imkime dalelę įstatymų, kuri nors maža yra prilyginamai prie visų įstatymų, vienok labai skaudžiai drasko nugaras Rusijos padonų. Kriminališkam kodekse (dviejuose dalise) yra apie 1900 straipsnių; juose išskaityti kuojvairiausi nusidėjimai, pradėjus nuo nusidėjimų prieš Dievą ir pabaigus nusidėjimais policijos tarnų prieš miestų gyventojus už neapšvietimą ulyčių vakarais. Toliaus, yra teip-gi procesuališkais vadinami įstatymai, kuriuose pasakyta, kaip sudai bylas turi spręsti; šitie įstatymai paskirsto teip-gi, kokios bylos sudams priguli ir kokios administracijos institucijoms. Prie bylų, administratyviškai sprendžiamų, priguli tuli činovnikų nusizengimai ir tik tokie peržengimai įstatymų apie yvairias šakas viešpatystės valdymo, už kuriuos

galima nubausti tik pinigais arba daiktų konfiskacija. Tai-gi, remiantis ant tokių įstatymų, galima rodosi žinoti, kada reiks tau kaitinti savo akis prieš sudžias su retėžiais ir be retėžių, ir kada teks raitytis administracijos činovnikų naguose, kurių aštrumas priguli nuo tavo kišeniaus; galima rodosi, tikėtis, juog be sudo neturėtų tekti rangytis be patalo ir drabužių ant drėgnų kalėjimo grindų ir spaudyti blakes sienų plysiuose, idant ne teip skaudu būtų kęsti kančios kalinio sargų. Vienok kiekvienas gali pasakyti, juog Rusijoje da peranksti žmonėms teip tvirtai tikėti į savo padėjimą; elgiantis pagal vienus įstatymus, galima nusizengti prieš kitus; tikintis, juog tik per sudo sprendimą galima nustoti laisvės, galima nė nepasijusti, kaip žandarai pasodis į vežimą ir metus reiks kalėjime tupėti. Šitiems žodžiams patvirtinti nereikėtų nė atsitikimų minėti: ne vienas musų turi jų pakakančiai savo galvoje; vienok ne prošalį bus, jeigu prie ilgos eilės kuoyvairiausių atsitikimų, liudinančių bjaurų spaudimą žmogystės, pridėsiu da vieną atsitikimą, kuris aiškiai parodo, juog įstatymai guli sukrauti kanceliarijose, gyvenimas-gi slenka pagal paslapčius cirkuliarus arba pagal norą „samoderzavinių“ činovnikų.

Pereitą vasarą Tytavėnų prabaščius, kun. Sereika, buvo prašęs buvusio Kauno gubernatoriaus Klingenbergio - Kražiečio, kad leistų pataisyti koplyčią ant senų kapinių, ant kurių jau nuo 1869 metų nelaidojama dėlto, kad neteko vietos ir įtaisyta kitos kapinės. Gubernatorius leido tai rugpjūčio 14 dieną ir kun. Sereika, pasirupinęs medegą, pradėjo taisyti koplyčią. Bet štai, perėjus mėnesiui, rugsėjo 17 dieną gubernatorius prisako Reseinių ispraunkui, kad sustapdytų taisyimą, ir vienkart prašo konsistorijos, kad suteiktų jam paaiškinamų žinių, nės jis patyręs, buk taisoma koplyčia esant ant žemės, prigulincios Titavėnų pravoslavų cerkvei; ta žemė drauge su koplyčia esant pavesta cerkvei po uždengimo bernardinų klioštoriaus. Konsistorija, išpildydama gubernatoriaus prašymą, pareikalavo paaiškinimų nuo kun. Sereikos, kuris ir aprašė viską, kaip buvo ir yra; bet gubernatorius, nelaukdamas konsistorijos at-

sakymo ant savo prašymo, kad ji suteiktų paaikškinamų žinių, spalio 7 dieną paskutiniai uždraudė taisyti koplyčią. Greit ir smarkiai: Čia reikalauja žinių, čia, nelaukdamas pristatymo tų žinių, uždraudžia. Visą tai apmąstant, pirmų pirmiausia išlenda klausymas: ar-gi gubernatorius, leizdamas taisyti koplyčią, negalėjo žinoti, kam ji priguli — pravoslavų cerkvei ar katalikų bažnyčiai? Jug šiaur-vakarinio krašto administracija skaito cerkves, pravoslavus žmones ir visą, kas tik prie pravoslavijos priguli, taip atidžiai, kaip šykštuolis savo skatikus. Beto, jei koplyčia buvo pavesta cerkvei po uždengimo bernardinų klostoriaus, tai gubernatorius turėjo žinoti augščiausios vyriausybės prisakymą apie tai. Aišku, juog motyvas, dėl kurio gubernatorius uždraudė taisyti koplyčią, yra pramanytas tik tam, kad uždraudimas turėtų koki nors pamatą pagal įstatymus ir kad iš viso atsitikimo galima būtų padaryti beveik revoliuciją, — be kurios Kauno ir Vilniaus administracija negali gyventi, kaip žuvis be vandens. Motyvo netikrumą parodo visos tos istorijos pabaiga. Šių metų, sausio mėnesio 8 dieną gubernatorius rašė Kauno vyskupui, buk jis patyręs, juog kun. Sereika gundinąs savo parapijonis, kad neatiduočių koplyčios pravoslavų cerkvei, juog jis liepiąs žmonėms naktimis sergėti, idant pravoslavai nesugriautų arba nepadegėtų koplyčios; beto juog kun. Sereika atvirai pasirodo nekėnėnias popo, juog savo valia užėmęs sklypą prigulincios cerkvei žemės ir apskritai gundinąs katalikus ant pravoslavų. Pranešdamas tai, gubernatorius prašė vyskupo, kad pasirupintų, idant kun. Sereika paliantų dirbęs tuos darbus ir kad duotų jam, gubernatoriui, žinią apie išpildymą to prašymo. Teip gubernatoriui prašant, vyskupas liepė Šidlavos džiakonui, kad ištirtų kun. Sereikos darbus, už kuriuos kaltina jį gubernatorius. Džiakonas sausio mėn. 21 dieną išklaudė 48 žmones iš 20 sodžių ir nieko nepatyrė apie minėtus darbus; beto, jam prašant, matininkas peržiūrėjo pagal planą, ar kun. Sereika, tverdamas tvorą, neužėmė cerkvės žemės, ir pasirodė, juog tvora nutverta lygiai pagal bažnyčios planą, svietiškos valdžios patvirtintą. Surašęs protokolus, džiakonas nusiuntė juos vyskupui. Poto vyskupas turėjo atsakyti gubernatoriui ant prašymo 8 dienos sausio mėnesio, bet pasirodė, juog kun. Sereika tapo jau patupdytas į Kretingos klostorių, da prieš tai, kaip gubernatorius gavo žinias, kurių jis nuo vyskupo reikalavo. Ir vėl teip-pat, ką ir pirmiaus: reikalauja žinių ir viską daro be tų žinių.

Nuo ko gubernatorius patyrė apie kun. Sereikos darbus ir tai, juog koplyčia priguli

pravoslavų cerkvei? Kas surašė, išsireikiant prokuratoriaus kalba, kaltinamąjį aktą ant Sereikos? Pagal darbus galima pažinti žmonės; kas rupi kam, tas ir gina savo reikalus. Cerkvės žemė ir pravoslavija Titavėnuose pirmiausiai turi rupėti vietiniam popui, todėl tik jis ir galėjo iš pasalų apskusti Sereiką. Spėti ant jo galima juo labiaus, kad jam neišpaskaitai rupi pravoslavijos reikalai; jis yra teip dievobaimingas pravoslaviškai, juog net nuo gyvulių reikalauja, kad pritinkamai atiduočių garbę Titavėnų cerkvei; teip antai: pamatęs ant rinkos arklių, atsikreipusį pasturgaliu ant cerkvės, liepia atsukti galva ant cerkvės. Jei popui rupi tokie ideališki daiktai, kaip arklių garbinimas cerkvės, tai šimtą kartų daugiau turi rupėti jam, kad katalikų bažnyčios žemė ir koplyčia tektų cerkvei, nės iš šitų daiktų, kokiam atsitikime, galima padaryti pinigus.

Dabar pažiūrėkime apkaltinimo punktus. Popas ir jo talkininkas gubernatorius sako, juog kun. Sereika savo valia užėmęs sklypą prigulincios cerkvei žemės, juog jis gundinąs parapijonis, kad neatiduočių cerkvei koplyčios, pavestos jai po uždengimo bernardinų klostoriaus ir juog liepęs žmonėms sergėti naktimis, idant pravoslavai nesugriautų arba nepadegėtų koplyčios. Kaip augščiaus matėme, matininkas, peržiūrėjęs pagal planą bažnyčios valdymą, išrado, juog cerkvės žemės nė kiek neužimta. Koplyčia-gi nuo senovės prigulėjo katalikų parapijai ir dabar jai tebepriguli. Tai matyti iš to, juog 1783 metuose vyskupas kunigaikštis Giedraitis pavedė ją ypatingai priežiurai bernardinų klostoriaus, bet, kaip matyti iš serkripto, pertai neatėmė jos iš parapijos savasties; 1784 metuose popiežius Pijūšas VI. davė tai koplyčiai tulas privilegijas, suteikiančias atlaidus dievobaimingiems katalikams; dėlto kasmetą šv. Jurgio dieną yra apvaikščiojama šventenybė. Kadangi koplyčia prigulėjo parapijai, tai ji ir negalėjo tekti cerkvei, uždengiant bernardinų klostorių, kurio turtai buvo padalinti tarp cerkvės ir bažnyčios. Beto, 1874 metuose, jau po uždengimo klostoriaus, svietiška administracija buvo leidusi pataisyti koplyčią. Taigi nė kokie abejojimo negalėjo buti, juog koplyčia priguli bažnyčiai ir per tai visai suprantama, jei parapijonys naktimis sergėjo, idant pravoslavai nesugriautų arba nepadegėtų jos, nės nė kokie įstatymai nedraudžia sergėti savo turta nuo pravoslavų. Vienok sakysim, juog istikro buvo užimta kiek cerkvės žemės ir juog koplyčia priguli cerkvei, kuriai popas reikalauja garbės nuo arklių. Kaip-gi tada turėtų išeiti? Net pagal įstatymus, dėl užėmimo žemės ir pasisavinimo koplyčios reikėtų skusti

į sudą, teip, kaip Niurnaitis skundžia Šnairaitį dėl išmintio per pievą tako arba dėl neatiduoto lašinių svaro.

Toliaus, pagal gubernatorių ir popą kun. Sereika nusidėjęs dėlto, kad atvirai pasirodavo nekencias popo ir gundindavęs katalikus ant pravoslavų. Visame tukstantyje vežimų Rusijos įstatymų ir cirkuliarų nė gubernatorių, nė popas nerastų tokio įstatymo, kuris draustų nekesti popų arba šėip žmonių ir atvirai rodyti neapykantą; beje atsiprašau, šiek tiek suklydau: kodekso antram tome įstatymų apie gubernijas yra įstatymas, kuris draudžia gubernatoriams negražiai, todėl ir su neapykanta, apsieiti su žmonėmis, ateinančiais pas juos su reikalais. Bet štai paskutinis apkaltinimo punktas, tarytum, galėtų iškelti kaltintojus į augštybes kanceliarijinio teisingumo; įstatymai ištikro draudžia, prie tam tikrų sąlygų, gundinti vienus ant kitų žmones yvairių tikėjimų, bet, nelaimė kaltintojams, už peržengimą šito įstatymo gali nubausti tiktai sudas, o ne administratyviška valdžia.

Tai-gi, visą atsitikimą suėmė, matome, juog primetami Sereikai darbai, į kuriuos galėtų kištis šokia ar tokia viešpatystės valdžia, pagal įstatymus turėtų but sprendžiami ne administracijos, bet tik sudo. Dėlko-gi administracija peržengė įstatymus ir nepavedė viso dalyko sudui nuspręsti, tai visiškai aišku. Jai butinai reikėjo, pagal Rusijos „samoderžavinę“ sistemą, atimti nuo žmogaus ant kiek laiko brangiausią ypatingą tiesą — laisvę, sudas-gi nebutų galėjęs padaryti tai šitam atsitikime, nors ir ištikrųjų butų norėjęs persverti teisybės svarus į pusę naikintųjų viso, kas tik yra brangiausia tarp civilizuotų žmonių. Už užėmimą žemės ir pasisavinimą koplyčios sudas nebutų galėjęs nubausti kalėjimu, bet tik turėjęs butų nuspręsti, kam priguli žemė ir koplyčia, cerkvei ar bažnyčiai; teip-gi už gundinimą katalikų ant pravoslavų negalėjęs butų apsudyti, nės šitam atsitikime nėra sąlygų, prie kurių įstatymai baudžia už sukėlimą vieno ant kito žmonių iš tikėjimo motyvų. Beto, bylai per sudą einant, vis da galima abejoti, koks galas gali buti; čia kaltinamas turi šokią-tokią tiesą gintis, gali išstatyti liudininkų ir visokių argumentų, kurie išrodytų kaltinimo neteisingumą ir priverstų sudą išteisinti kaltinamąjį. Administratyviškai-gi bylą darant, nereikia nė duoti kaltinamamjam gintis, nė kokių įstatymų žiūrėti; palypstėjo činovnikas popierą budelio ranka ir nuspręstas žmogaus likimas! Tokia sauvalė ir paverčia administraciją Rusijoje į tikrą naikintoją vidutinių ir geresniųjų žmonių, kurių darbai galėtų butinti daugumos susnudusį protą ir rodyti kelius dvasiškai ir materijališkai gerovei pasiekti.

Visuomenė-gi negali gintis nuo administracijos prispaudimų; kokiam žmonių bureliui šiek-tiek suburzdejęs, tuojaus atsiranda šimtai kazokų ir sudas esti ant vietos pagal nagaikų įstatymus; spaudoje teip-gi negalima apskelbti administracijos darbų, nės kiekvienas laikraščio numeris turi pereiti per cenzuros karantiną, idant neužkrėstų skaitytojų piktais mikrobais.

Teip pjaus žmones bjaurios sąlygos, iki visi vieši reikalai bus rankose činovnikų-monarchistų; atsidusti galima bus tik tada, kada nuo patios visuomenės prigulės ir administracija ir įstatymų davimas, iki tam-gi laikui reiks dantis sukandus traukti: teisybė ant lazdos galo.

I-tis.

Narimantas,

Didis Lietuvos Kunigaikštis.

Tragedija penkiuose aktuose,

(Tęsimas.)

Aktas trečias.

Scena I.

Vratislava, Prakseda, Daumantas, Bugardas.

Daumantas.

Žipone, jau Narimantas apgulė Utėnus.
Jau ir valanda laimės šalinas ant amžių.
Einu į kovą

Vratislava.

Varge! kaip man širdį skauda

Daumantas.

Nenorėjai klausyti mano jausmų balso,
O pakramtos but buvęs mažesnis jug saikas.
Narimantas, patyręs, kad mes apšvedė,
Kad vieton sugulovės tapai pačia mano,
Nuo kurios nieks negali atitraukti žmogų,
Tikrai butų mus sienas aplenkęs išto.
Skubinuosi į kovą, o širdis man plyšta,
Nės nežinau, žipone, kam teks ranka tavo.
O! kad ir but likimas, kuris valdo svietą,
Pergalėjimo palmą atidavęs broliui
Ir brolis but norėjęs ginti savo tiesą,
Tai vis butų pagerbęs moterystės ryšį.
Dabar kas kita lemta — jau užgeso vilties
Spindulys paskutinis, ateities paveikslas
Rodos kaip naktis juodas

Vratislava.

O! nedraskyk širdį,
Kuri plaka dėl tavęs Jug mano likimą
Turi rankoje savo Aš nevaldau save
Ar nežinai, beširdi? Eisiu paskui tave

Daumantas.

Tai, jeigu mano norai su tavo sutinka,
Paaukaukime širdis dievams moterystės.
Tada-gi, apšpuošęs vardu tavo vyro,
Paniekįsiu aš randus, kalėjimą, mirtį
Ar aš išliksiu gyvas, ar į grabą gulsiu,
Tai bent-gi žinos svietas, kad aš buvau tavo.

Jeigu tu myli mane, eiva prie altorių
Bet, matau, priešiniai ir veidas nuliudęs
Ar-gi prašymui mano prielanki nebusi?

Vratislava.

Atleisk! negali šiandien įvykt tavo norai,
Nės motinos mirimo šiandien sukaktuvės.
Atsimenu kada jau pajiegos apleido
Ir mes apsupom lovą, ant visko, kas šventa,
Išakė, kad dorybių nemestume kelio,
Kad klausytume tėvo O aš ar darau
teip?

Negaliu norint viskas teip priešingai
klojas,

Išsipildymą laimės greičiau įvykdinti.

Velyk su tavim eisiu dalintis nelaimės
Neprireisk, idant mano prisiega, kurią aš
Tau atkartosiu, verksmas, geduliai lydėtų.
Ir liudni atminimai tegul jos nelypsto.
Ar sutinki?

Daumantas.

Man aišku, kad neesmi mylims-
Matoma, permaži tau Utėnai. Kad bučiau
Pirmiau išpėjęs tavo mintį, tai pskoviečių
Auką bučiau priėmęs, kaip norėjo mane
Aprinkt savo valdovu. Ikiol bučiau valdęs
Juos laisvai. Nenorėjau tuo apsigarsėti —
Atsisakiau, kadangi gana man Utėnų,
Gana, kad aš lietuvis. Labai širdį skauda,
Matant, kad tik puikybė moterų dievaitis.
Narimantas užstojo mano laimės kelią,
Valdydamas augštaičių ir žemaičių kraštą.
Kiekviena moteriškė, kad ir prakilniausia,
Vis-gi galybę laiko augščiau, ne kaip jausmą.
Nemyli Dalies savo baisumą pažįstu.
Matau, kad jausmai tavo prie kito palinkę.
Gal laimingesnė busi su kitu. Aš mirtį
Atrasiu sau garbingą Užmokestis mano
Ir visa mano laimė tame, kad mokėjau,
Tave karštai mylėdams, numirti už tave.
Likk sveika!

Vratislava.

Tavo lupoms nusiminims kalba.
Aš mažai myliu tave? kaip drįsti sa-
kyt tai?

Kokis skausmas teip didis tau akis apvilko?
Kas-gi geriausiai turi pažint mano širdį?
Tu! dėl kurio aš viską apleidau ir tiesą
Sulaužiau. Kodėl šiteip moterų puikybę
Aiškini? Jug Narimants tokis-pat valdovas
Ir prieš tai buvo. Ar-gi manai, kad, sumynus
Mandagumą, jau savo pareigų nežiurau?
Klysti klysti Širdis ta, kur dėl
tavęs plaka,

Žino prasižengimą, kurio anė meilė
Neuždengs. Tu nebutum teip išmėtinėjęs,
Jei labiau mane gerbtum. Žinau, jeigu syki
Moteriškė paklydo, akise mieliausio
Gėsta jos patogumas. Aš visą puikybę

Po kojų tau paklojau, o tu turi drąsą
Sakyt, kad mažai tave myliu! Tai perdaug jau.
Už ką-gi aukas mano niekini? Likimas
Jau pradėd mane bausti, o bausmė pirmiausia
Tavo nedėkingumas. Tuomet, kada mane
Siurkšti dalis ištiko, tu nuotarėių jieškai!
Beširdi! nežinai da, ką gal moteriškė
Ir aš eisiu į kovą, gyvastį padėsiu
Sykiu su tavim! Šitas marus ginklas pervers
Vratislavos krutinę pirmiau, ne kaip tavo.
Laiminga tada busiu, galėjus dėl tavęs
Gyvastį paaukauti. O dvasia manoji
Gailjysis priešais tave ir nedėkingumą
Išmėtinės.

Daumantas.

Gana bus teip gailiai kalbėti!
Nės ką esmi ištareš, ištariau iš karščio.
Atleiski man ir buki tu mano apveizda,
Valdyk mane, kaip nori Aš perkėsiu
viską,

Priyrimus sunkiausias; bijausi tik vieno —
Neapykantos tavo. Jeigu jos nišvengčiau,
Veikiai rinkčiausi mirtį O! girdėt kovo-
jant

Ir mane jau ten šaukia

Vratislava.

Nerimastis ima
Vai negerą prijaucia liudna širdis mano
Liesi kraują nekaltą, kraują savo brolių.

Daumantas.

Kova netenk baisumo, kovojant už tave.
Likki sveika! Nutildyk nerimasties jausmą!
Turėki viltį teip, kaip turi širdį mano!
Arba aš apgalėsiu, arba pats pražusiu,
Vis-gi tau paaukasiu paskutinį kvapą
Mano. O tu, Prakseda, kuri priešiniai
Mudviejų moterystei ir peiki mus meilę,
Teikis mane išteisint ir ją suraminti.
Žinok: gyvastį savo paskiriu jos laimei.
Likki ir tu, Bugarde. Likk sveika, žipone!

Vratislava.

Eik, apgalėk ir grįžki, duodamas man save

Scena II.

Vratislava, Bugardas, Prakseda.

Vratislava.

Nuėjo nematyt jo tiktai pakram-
tos vien

Liko šmėkla išblyskus Aš jaučiu, kaip
gėsta

Širdyje kibirkštėlė vilties mano. Laukiu
Drebėdama rytojaus, kurio nepkenčiu aš,
Nės akise man stovi jo pasekmės baisios.
Mirtie! nelaimingųjų tikra prieglobėja!
Tavo glėbyje viską galima užmiršti,
Tu viena tik pataikai užbaigti nelaimės
Karčiuos susikrimituos mane suraminki,
Pridengk šaltu šešėliu nuliudusį veidą!

Tuojaus atsimainytų viskas kaip bematant,
Susivaidinę broliai į sandorą grįžtų
Jau man nelemta džiaugtis iš dalies laimingos.
Kam gyvastis man, jeigu ji man sunkenybė?
Išnyks iš akių svietas tamė didžiam plote
Širdyje iki galo liks Daumantas vienas
O! gal juodu viens kito jau su ginklais jieško
Dėl pagiežos, kur, kranjo trokšdama, sutrauko
Prigimtus giminystės ryšius Ir dangus
pats

Priešingas mano norams, viskas mane verčia
Mirt. Kada iš gyvųjų tarpo išsiskirsiu,
Tada jau niekas broliams nesudrums ramybės
Ir užsiliks tėvynė nuo naminio vaido,
Per kurį nusibaigia net galingos tautos.
Teip, tik mirtis parodys man tikrąjį kelią,
Kaip ištrukti nuo meilės, kuri neatleidžia
Kad greičiau marus smugis mane jau ištiktų!

Prakseda.

Ar-gi prakilnios dvasios ne niekin likimo?
Ar tu viena tik sviete tiek turi nelaimių?
Apsžiurėk aplinkui — kas laimings ant žemės?
Visi taurę kartybės nišvengiamos geria
Ir gal daugiau da kencia, o vienok gyvena.
Nepasiduok, žipone, tam nusiminimui,
Kuris tik niekšų dvasioms savo dėmes teikia.
O tasai ar laimingas, kurisai vergystėj
Ir neturtybėj sunkią savo dalį velka?
Kurio pajiegos visos ir kiekvienas darbas
Jo priešininką peni, didina jam turtą,
O užmokesčio vieton gauna skaudžią rykštę,
Arba paniekinimą? Vienok varge tokiam
Nė likimo nekeikia, nė mirties nešaukia.

Scena III.

Tie patys, Goštautas.

Goštautas.

Žipone! viskas dingo! apveikia Narimants!
Kunigaikštis atsiučia su liudna žinia ta,
Kad žuva apgalėtas, o Narimants veikia
Pribus čionai garbingas
(atsitraukia)

Vratislava.

O dievai! užmuškite!
Saule! nakties tamsybėj užslėpk savo šviesą!
O žeme! prasiskirki ir praryki mane
Nelaimingą varguolę, kuri tiktai verkia,
Apart nusiminimo nejaucia jau nieko
Teip, iš akių man nyksta ta graži dorybė,
O tik nusiminimas apsiaubia man dvasią
Aš jojo paklausysiu ir dalies baisybę
Užbaigsiu

Prakseda.

Ne, žipone! Negaliu apleisti
Tavęs niekur ir niekad: pirmiau, ne kaip save,
Nužudyki Praksedą!

Scena IV.

Bugardas (vienas).

Ar vienas, ar kitas
Apgalės, man vis tiek yr, nėra aš tik trokštu
Atitraukt nuo kryžiojų lietuvi, per ką vėl
Prasideda didybė prūsų. Tik tuo vienu
Siekimu esmi gyvas. Katras ji išpildys,
To aš bičiuliu busiu. Dangus tegul remia
Šį užmanymą mano! Ar šėip ar teip butų,
Apgalėtojui vis-gi reikia pasimeilint.

Scena V.

Narimantas, Bugardas, Mintvydas.

Narimantas.

Pirmą da tiktai kartą gyvenime mano
Gailias ašaras lieju, išlaimėjęs kovą.
O! kaip sunkiai tur kęsti, kas yra nepratęs
Uždegti vaidų ugnį tėvynėje savo!
Kur Vratislava dingo?

Bugardas.

Viešpatie! yra ji

Užsislėpus.

Narimantas.

Matyti, pasveikinims mano
Jai nemielas. Bugarde! tu senas pažįstams,
Nueik ir pasakyk jai: tegul nesibijo
Karo griausmų, kadangi aš garbinu jąją
Ir visą mano valdžią kloju prieš ją, klaupdams.
Pasakyk, kad vaidai tie ir liejimas krauju
Už žvilgterėjimą tik vieną pamiršti bus.
O gal ir tai žinoti: pats į rankas josios
Sudėsiu savo garbę ir nuopelnus savo.

Scena VI.

Narimantas, Mintvydas.

Mintvydas.

Apveikei išsipildė jau karščiausi norai,
Dėlko-gi tavo veidas teipos apsiniaukęs?
Turi tiesą užklausti ištikimas tarnas,
Kuris neprasikalto prieš tave da niekad,
Kurs visą savo kraują išteks dėl tavęs.
Kad ir dalis sunkiausia norėtų ištirti —
Aš savo kunigaikščiui išliksiu padoriu.
Jug tai garbė lietuviu, jisiai tuo didžiuojas,
Kad gal savo valdovui pasilikti teisingu.
Ir norint kartais mato jojo blogą valdžią,
Žino, kad nepritinka pagiežos norėti.
Viešpatie! pasakyki, kas-gi tau teip rupi?

Narimantas.

Mano širdį pažindams, bereikalo klausai.
Supranti, kad įkuriau broliždingą karą —
Tai jis yr priežastimi ašarų ir skausmo.
O jeigu brolis Daumants gyvasties neteko,
Tai aš tad užsikrimsiu, nors kovą laimėjęs.
Ikšiol jo nematydam, pats sau piktžodžiauju,
O širdį man yvairus prijautimai drasko.
Mintvyde tensingiausias! nelaikyki mane

Nežinioje toj! skubink patirti, ar Daumants
Da gyvas. O nelaimė tam, kurs jį už-
muštų!

Eik bėgk kur nebebutų
surask! O! kad linksmą

Parneštum, grįždams, žinią! Tegul nuo
šio laiko

Kitaurų kraujas niekad daugiau nesisunkia!
Tegul priešius jų puolį matyt nesulaukia!

O! kaip aš nelaimingas

Mintvydas.

Išpildysiu veikia,

Kas yr man įsakyta.

Scena VII.

Narimantas (vienas).

Niekas man nemieša,
Nė ta šalis, kurios jug neužkliudys priešius,
Anė laimingi karai rubežiams praplatint
Pakaktinai atrasiu rupeščių ant vietos.

Tie žmonės, kur tamsybėj kitasyk gyveno,
Gausius iš mano truso šiandien vaisius renka.
Tuose miškuos, ką Nemuns perskiria, kur
žmogaus

Koja nižengė niekad, dabar pramonystė,
Prekystė pilnai žydi ir tukstančiai rankų
Medžius laivams genėja. Iš tolymo krašto
Atgabenti dalykai pajautimus glosto
Ir sušvelnina budą teip, juog ima gerbti
Ir talentus, ir daile. Katras-gi kaimynas
Išdrįstų užklupt žemę, ant kurios aš stoviu,
Kuri užtektinai tur apgintojų savo
Ir tvirtumų, ir ginklų? Mano mintis lemia
Šitai tautai laimingą ateitį. Tegul da
Drebės prieš jos galybę pašalinės tautos.
Nės gana žmonėms duoti ramų, gerą buvį,
O jie širdis ir drąsą paves tavo valdžiai
Vienok, kada jų laimėj matau savo laime,
Lyg tyčia mane slėgia rupeščiai, kankynės
Vratislava tegul-gi ištrauks iš to vargo
Ir apspręs mums likimą, kurį laiko rankoj

(Pabaiga akto trečio.)

Naujas apsiireiškinimas.

Per du paskutiniu metu Lietuvoje apsi-
reiskė nauja partija, pasivadiniusi „Lietuviška
socialdemokratija“, kuri apsiėmė ginti reika-
lus Lietuvos darbininkų luomo. Per tą laiką
išleido iš po spaudos arba iš po hektografijos
keletą knyguciu ir lapų lenkiškoj kalboj, ir
tik dvejetas jų išėjo lietuviškai. Tai-gi Lie-
tuvos darbininkams, kurių tarpe yra nemažai
tikrų lietuvių, dalinasi lenkiškos knygtės:
tai yra da vienas plyšys, per kurį skverbiasi
į Lietuvą lenkiszka kalba.

Man rodosi, negalima praeiti pro šitą naują
mus visuomenėje apsiireiškimą, nesusipažinus
su juo, o pažint jį lengviausiai iš apgarsintų

tame dalyke raštų. Dėlto-gi noriu paduoti
skaitytojams „Varpo“ trumpai suglaustą tu-
rinį nors svarbesnių straipsnių tosios naujos
lenkiškai-lietuviškos literatūros. Numanau,
kad mano rankose tik dalis jos yra, bet ir
iš to, kas bus pergildenta žemiaus, skaity-
tojas galės suprasti dvasią ir vertybę naujo
Lietuvos visuomenės judėjimo.

Pradėsiu nuo to, kas ankščiau rodosi
svietą išvydo.

1. *Przyczynek do programu Litewskiej so-
cjal-demokracji.* (Prie programo lietuviškos
sociališkos demokratijos). 16°. 32 pusl.,
Paryžiuje, spauda A. Reiffo, 1896 m., išleista
Centrališko Ratelio Lietuvos Jaunuomenės.

Knygutė paskirta atminčiai darbininkų
vadovo Fr. Engelso. Prasededa *laisku Engeldo*
italui Turati apie stovį Italijos. Engelsas
rodyja Italijos socialistams prisidėt prie kiek-
vieno revoliucijoniško judėjimo, kad su jo pa-
gelba įgijus platesnes tiesas ir daugiau liuo-
sybės, vartyti toliaus kovą už reikalus darbi-
ninkų luomo, nesiderant su buržuaziškai-res-
publikoniška valdžia. Šias Engelso pažiuras,
pagal tą knygutę, *mutatis mutandis* galima
pritaikyt ir prie Lietuvos, statant politišką
programą lietuviškai darbininkų partijai.

Apie programą. Kaip turi elgtis Lietuva,
augant visose viešpatystėse socialdemokratiš-
kam judėjimui? Kokios revoliucijoniškos srio-
vės gali turėti joje didžiausią pasisekimą?

Išnykus baudžiavai, Lietuvos gyventojai
ėmė skirstytis į naujas grupas. Prie buvusių
jau nuo seniaus luomų-valdininkų, kunigijos,
dvarponių-bajorų ir miesčionių — prisidėjo
naujai išdygusi kaimų buržuazija iš naujų
dvarponių (žydų ir vokiečių daugiausiai), skait-
lingas ukininkų luomas ir augte augantis be-
turčių arba proletarijato luomas.

Iš jų visų revoliucijoniškais, t. y. galin-
čiais permainyti dabartinį blogą padėjimą ant
geresnio, gali but iš dalies ukininkai, kurie
sistematiškai valdžios erzunami persekiojimais
katalikiško tikėjimo, kalbos ir visokiais su-
mažinimais jų tiesų žemę perkant ir kt., gali
ant tulo laiko stoti prieš despotišką valdžią;
bet valdžia labai greit gali tą ukininkų pasi-
priešinimą išnaikinti, prašalindama anuos perse-
kiojimus. Tada ukininkai, patys per save
visad prie konservatizmo linke, pasidarys ro-
mus ir lojaliski.

Tik vienas proletarijatas yra visuomet
tikrai revoliucijoniškas: nės jam niekados nebus
gana to, ką jau yra pasiekęs. Proletarijato
reikalai išpat pamatų nesutinka su dabar-
nykščia visuomenės ir valdžios tvarka. Reikia
tik pamokint proletarijatą, kad jisai suprastų
savo padėjimą ir tasai susipratimas privarys

jį butinai prie politiškos kovos su valdžia už savo tiesas.

Apie revoliucijoniškumą kitų luomų galima pasakyti da mažiau, ne kaip apie ukininkus buvo paminėta.

Pertai kiekvienas socialistas Lietuvos turi paremti savo darbštumą tik ant kaimų ir miesto proletarijato. — Tik reikia aiškiai apreikšti padėjimas kaslink proletarijato ir kitų draugijos luomų. Ne prie visos visuomenės reikia kreiptis, pasiremiant ant teisybės, doros, tėvynės ir kitokių utopiškų apskritų idealų; ne prisirišimą prie senovės papročių ir liekanų, ne tautišką neapykantą prieš svetimąliu reikia platinti žmonėse, bet reikia nešti proletarijatui mokslą ir šviesą tarptautiško socializmo.

Tik per susipratimą ir darbštumą mus proletarijatas galės paimti valdymą šalies į savo rankas ir tapti „ponu savo namuose!“

Apie taktiką. Darbininkų judėjimas auga ne staiga, bet išlėto pereidamas tam tikrus tarpus.

Pirmučiausiai darbininkai ima susiprast, kad juos pabirkantai ir meisteriai skriaudžia materijališkai, permažai mokėdami už darbą, perilgai laikydami prie darbo, duodami negegas, nesveikas darbavietes ir butus ir tt. — darbininkai ima vienytis ir varyt kovą su *ekonomišku prispaudimu*: išspradžių skundžiasi legališku budu valdžiai, policijai, pabrikinėi inspekcijai, toliaus-gi daro streikus, slapstas draugystes, kasas savytarpinės pašelpos ir pasipriešinimo.

Čionai fatališkai įsikiša policija ir valdžia, kuri visados laiko pabirkantų pusę. Darbininkai ant savęs patiria, kad valdžia eina prieš juos. Jie persitikirina, kad visas valdžios surėdymas (įstatymai, sudas, policija, mokyklos ir kt.) išeina kapitalistams ant naudos ir ant nuskriaudimo darbininkų. Prasi-deda kova už *politiškas tiesas*. Darbininkams pasidaro aišku, kad iki jie nepasims į savo rankas visos valdžios, ikitol jie negali laukti tikro pagerinimo savo buvio.

(toliaus tęsis.)

Žvirbliai.

(Tęsimas)

Buto pastogėje kabojo šiaudinėje pintinėje suris, nors baltas, bet nuo mūsų juodavo ištolo. Priemenioje pora kregždžių turėjo lizdą. Katės nematyt ir vieta iš visų pusių buvo smagi. Už buto buvo mažas sodelis, apie dešimtę slyvų kelios kriaušės, kelios obels, o ant tų medžių — begalės kirmėlaičių.

Žmogus pats kvailas, ant visko atšalęs; pati jo — da kvailesnė ir da labiau atšalusi;

abudu budavo visą dieną lauke, o nors sunkiai dirbo, kentė didį vargą. Vyresnysis jų sunus Jonukas, ganė vienui vieną karvutę, ką tik gvyvą — vieni tik kaulai.

Antras sunus, Endriukas, šešių metų vaikas, su purvinais marškiniais, vienas sau sergėjo visą tą gyvatą. Skylėtame kluono stoge perėjosi viena tik pora žvirblių.

Štai tas mažas Endriukas rodosi vienintėlis žiurėjo, kas dedasi aplink. Sode dairėsi, ar nėra ant medžių žalių da slyvų, kriausių ir obuolių, o čia jų neradęs, perlipdavo per tvorą į kaimyno sodą ir čia negaišavo. Apsigyvenusių kluono stoge žvirblių kas žin kodėl jis nematė, o naujai atsiradusią porą tuoj užtėmyjo. Kregždės tai paukščiai šventi, kurių po stogu žmogaus nepatiks nieko pikto, ir Endriukas gerai tai žinojo; už tai-gi žvirbliai prakeiktieji piktdariai, visada galėjo laukt nuo jo ko nors pikto.

Mūsų jaunavedžių pora, ketinanti čia susikraut lizdą, švaistėsi tai sode, tai ant kiemo, pilno šašlavų ir visokių šiukšlių. Tai-gi Endriukas ant to kiemo užtaisė sląstas: sustatė ant žemės keturias plytas, o ant jų nuolaidžiai uždėjo penktą, paspirdęs ją plonu šipuliu.

Vieną dieną nutupė ties tomis sląstoms pataitė jieskodama medegos lizdnei; kraipo galvą, žiuri tai viena, tai kita akim, švytuoja uodegaitė ir pamatė ant sląstų dugno kelio-liką miežinių grūdų. Miežiai žvirbliui, prilesusiam kirmėlaičių, teip-gi gardu, kaip žmogui, privalgiusiam mėsos gabalėlis surio. Pataitė pasigodėjo, išoko į sląstus, o tuotarpu — trinkt ir uždengė ją nuolaidžiuoji plyta. Endriukas to tiktai ir laukė, ištolo tykodamas, tuojau pribėgo, išsiėmė iš sląstų auką, kurios širdis plakė iš baimės, nusuko jai galvą, nupešė plunksnas, iškepė ir suvalgė iki paskutinio kaulelio: padarė teip, katinas ir vanagas. Ką darysi? bado tiesos vienokios pas visus ir alkanas sutvėrimas nepasigailės kitų sutvėrimų.

Tai-gi iš visos šeimos, išperėtos gliuosnio skylėje liko tik vyresnysis sunus, tas pats, kur teip ilgai tupėjo įsipainiojęs lizde. Senis tėvas antrą kart įsteigė gimtine vietą ir vėl liedamas prakaitą, dirbo dėl vaikų, kada išlikęs jo sunus pajuto širdyje teip-gi meilės ugnį, tai yra reikalą atsigimimo veislės. Teisybę pasakius, ne kokią pasirinko sau bičulę, kokią ten pliuškę, su kuria atliko kelionę per visą kaimą. Kas gal žinoti, kam ta žvirblaitė jį teip vadžiojo? Gal tai moterų išdykumas, o gal gudrumas. Buvo, mat, persiskyrus su vyru, o tokios turi labai keistus norus. Kartais tupėjo kur ant stogo ir jis meilinosi, sukosi, o ji rodosi kalbėjo jam neišpasakytus daiktus apie platoniską meilę, apie pasišventimą numylėtai esybei, apie jausmo bešalystę.

Kitas žvirblis tik nusijuoktų, bet šitas — jaunas, nesugedęs da, įsimylėjo be galo.

Pagyveno augštuose dvaro klunuose ir jis prašė jos, ar nesutiktų susikrauti ten lizdą, augštai už sparo. Tas augštumas jai gana patiko, gal mėgo nakties laike pasižiūrėt į mėnulį, į žvaigždes ant dangaus. Vienok buvo tai neišpaskayta nerviška pataitė, labai jautri ant visko. Tuojau pirmą naktį pergandino ją katė su savo žibančiomis akimis, uostinėjanti, žiurinėjanti į kiekvieną skylę ir mikliai kabinėdamusi nuo lotos ant lotos. Paskui, nuėjus katei, atlėkė pelėda, labai rupe stinga medžiotoja naktimis. O vėl kluone vaikiojosi kiaunė, žvėris stiprus, drąsus, miklus ir godus ant kraujo. Nė kokiū būdu negalima gyvent tokiose namuose!

Maž daug tą patį prityrė juodu perbuvę vieną naktį ant kraigo dvaro ir karčiamos.

Tvartuose buvo šiek tiek mažiau pavojaus. Kas iš to, naktyje kaip kada karvės apsiveršiuoja, kumelės atsiveda, o per kiaurą naktį girdėt barskėjimas kamanų, brizgelių, mykimas galvijų, dundėjimas arklių kanopų, žvangimas eržilų. Visur vis kokia nors plynia kenkė, bangino nelaimės, rodosi priešingos galybės tik laukė tos poros žvirblių. Nednok Dieve jieškot sau gyvenimo ir da klaustis tame dalyke savo pačios!

Tulą laiką tikėjosi, kad žvirblis gali visai ramiai apsibut po garnio lizdu: arti tokio stipraus ir visur gerbiamo paukščio, jug tai negali buti nė kokio pavojaus. Tuotarpu tas garnys nevieną kart, ištiesęs savo ilgą kaklą, čiupinėjo snapu lizdo šonus, išiminėjo išperėtus ten da plikus žvirbliukus ir dalino juos savo labai ėdriems vaikams. Negalimas daiktas gyvent su tokiu kaimynu!

Žvirblis jau nežinojo, nė ką daryt, kur rast gyvenimą, tinkantį visiems reikalavimas jo ir išdykusios pataitės, kuri jam aiškiai davė suprast, kad velyk visai netekėt už vyro, jei paskui reiktų gyvent kokioje nesmagioje skylėje. Lipšni ant meilės žvirblaitė nuvedė pagalios savo jauniki ant bažnyčios, kuri buvo toli nuo kaimo, pašalyje. Čia abudu atsitupė ant briaunos lango, pro kuri matyt buvo bažnyčios vidus. Namas talpus, šviesus, ramus, jame viešpatauja iškilminga tyluma. Tokioje vietoje puiku but gyyent; sunku jau rasti geresnį prisiglaudimą paukščiams, turintiems sviete tiek daug priešininkų. Susikrovus čia lizdą, gali tikėtis, kad nė kiausinių, nė vaikų nieks nenuskriaus. Abudu kraipė galvas, nodegaites, čiauskėjo ir labai akyvai dairėsi po bažnyčios vidų, tuokart gražiai apšviestą saulės spindulių. Paskui aplėkė aplink, tupdamu ant kiekvieno lango, nės tikėjosi, rasę kokią skylią, koki išmuštą langą, pro kuri

galima butų jeit. Viskas perniek! Niekur negalėjo žvirbliai prisitaikyt.

(Toliaus tęsis.)

Ruožai iš lietuvos gyvenimo.

Paskutiniuose savo ruožuose minėjau vieną augintoją dvasiškos jaunūmenės, kursai visiškai užgina lietuviškai šnekėti — „absolutnie zabraniam po litewsku rozmawiac.“ — Seminarija, kurioj tas atsitiko, nebuvo minėta, bet malonus skaitytojas susiprotės, kur toki „absolutnikai“ riogso, perskaitęs vertimą sekančio maskoliško raštelio: Paliepimas Telsių arba Žemaičių R. K. Dvasiškos konsistorijos nuo 14 vasario (šių metų) pagal Nr. 802: „Užtėmyta, kad parapijinė dvasiškija veda daug metriškų knygų netikusiai (небрежно), t. y. parodo pavardes naujai apkrikštytų ir sužieduotų, o teipogi vardus ir pravardes palaiduotų neteisingai, *apart to, prieštaraujama įvykusiam būdui nuo senų laikų*, įneša į metriškas knygas, kaip regima iš knygų Plungės Parapijinės bažnyčios už 1893 metus, vardus Juozapas, vietoj Josif, Antanas vietoj Anton, Ona vietoj Anna, Vincentas Mačiulskis — vietoj Vikentij Mačiulsky, Jonas Ignacasov — vietoje Ivan Ignatjev, Vladislovas sunus Onos — vietoj Vladislav sunus Annos ir tt. Iš tos priežasties darosi apsunktas rašinėjimas, sujungtas su laiko praleidimu ir nemažais išdavimais jieškantiems visokių tiesų, — kaip bajorystės, palaikų įgijimo paveldėtojams ir nuo kariumenės paliuosavimo. Todėl paliepiam prisakyt visiems džiakonams Telsių R. K. Vyskupystės, idant jie aplinkraščiais priverstų parapijinę dvasiškią daryti metriškus užrašus pirmiausiai galutinai išklaudinėjus apie vardą ir pavardę gimdytojų kudykių arba vedančių, o teipogi apie numirusius, ir užrašinėt vardus ir pravardes į tas knygas pagal *nuo senovės priprastą būdą*, ne mėginant saivaliai naujų įvedimų; vienok, jeigu kur nors tokius džiakonas užtėmytų, tur nuspręst, idant butinai perrašytų; knygas ir metriškas kopijas su augščiaus minėtoms atmainoms ne siustų į konsistoriją. Kaunas 14 vasario 1896 m.

Ką pasakytį apie sitą aplinkraštį? Iš vienos pusės jis liepia, pirma užrašymo, gerai įsiklausyti į vardus ir pavardes užrašamųjų. Labai gerai! nės lig šiam laikui yra daug šeimynų, kurių viena ypata vadinasi Žvirblis, antra — Žvirblevyčia, trečia — Vrublevskas ir tt. Bet kaip-gi nori aplinkraštis, kad rašytusi lietuviškos pavardės? Man rodosi, kaipo Žvirblevič ir Vrublevsky, nės du kartu kalbu apie rašymą „pagal nuo senovės įvykusį būdą.“ O koks būdas turi but, tai matoma iš vardų: Jan, Jozef, Tomáš, Vitold, Žvirbevič, Vruble-

levsky, Čepovič, Punevič, Mačiulsky, kurie išdygo iš Jonų, Juozapų, Tamošių, Vytautų, Žvirblių, Čepų, Punių ir Mačiulių. Arba imkime pavardes kunigų: Butkevič (yra ir Butkis), Dočkovič (yra ir Dočkus), Marcinkevič (yra ir Marcinkus), Rinkevič (yra ir Rimkunas, Rimkus), Čepovič (yra ir Čepas) ir tt. Kas svarbiausia tarp tų pavardžių su lietuviškom pabaigom: daugiausiai vikarijušai; o antai klebonų senųjų vis prisegti viė arba sky prie grynai lietuviškų pavardžių, tiktai jaunųjų pavardės be uodegų: nesuterštos. Kur-gi čia tas „nuo senovės priimtas budas“? tur but, kada vaikinui, įstojusiam seminarijon, liepdavo prikabinti prie jo pavardės viė arba sky. Jeigu tokį sulenkinimą vardų ir pavardžių supranta aplinkraštis po „nuo senovės įvykusių budų“, tai truputį pasivėlino: reikėjo jis tad išduoti, kada ant dvasiškos dirvos dirbo tiktai iėiai ir skiai, o ne — us, as, a. O kad šitas aplinkraštis reikia teip suprasti, tai rodo papeikimas kunigų, užrašantių vardus ir pavardes pagal lietuvišką ištirimą, nės, jeigu valdininkai konsistorijos ne vienpusiai žiurėtų ant to dalyko, tai butų papeikę ir perdirbėjus Žvirblių į Žvirblevyčių arba Vrublevskį. Bet kur-gi tau? Varnas varnai akies neiškirs, Ergo vivat „Ivan, Josif“ Mačiulski et pereat Jonas, Juozapas Mačiulis . . . Tiktai gėda jums, valdininkai konsistorijos, savo lenkišką ylą į rusišką maišą kišti!! . . . Bet iš kur-gi toksai palinkimas prie aprusinimo pas valdininkus R. K. konsistorijos? Man regisi, juog dvi priežastys yra jo atsiradimo: 1) neapykanta augščiaus kylančios lietuvištos ir klaidinga baimė nustoti įtekmės ant ganomųjų avelių, kada jos visai pabus iš miego ir supras savo savystovę esybę; 2) „avinų gudrybė“, išsireišianti paviršutiniame pildyme „vilku“ prisakymų.

O gal ant galo pagalios ponai valdininkai konsistorijos teip pamėgs ištikrųjų maskoliškas plunksnas, kad mus visus pradės tyčiom krikštyti ovais ir evais, kaip jau dabar iš netyčių, matyt, atsiranda metrikuose Velžov vietoje Velžis, iš priežasties ne teisinio lankstymo lietuviškų pavardžių maskoliškai, kurių visai nereikėtų lankstyti, nės metrik uoserašo dažnai krikštytas vaikas tėvų „Velžių“, rusiškai belankstant išaina Velžov ir tt.

Nenuorama.

Laiškai.

Yvairus laikraščiai apskelbė pravardes naujai skiriamų Maskolijoje katalikų vyskupų. Tarp kitų Seinų dijecezija, po ilgam „*interregnum*“, susilauks vyskupo, garsaus autoriaus „Anykščių šilelio“, kun. Antano Baranovskio.

Kun. Baranovskis gimęs 5 d. sausio m. s. st. 1835 m. Anykščių par. Vilkmerges pav. Kauno gub. Tarp 1851—1856 m. jis mokinosi Telsių pavietinėje mokykloje, 1856 m. įstojo į Varnių dvas. seminariją, 1858 m. buvo išsiustas į Peterburgo dvas. akademiją. Apturėjęs nuo akademijos vardą teologijos magistro, 1862 m. ant akademijos išdo buvo siustas klausytišguldymo teologijos į Muncheną. Sugrįžęs 1865 m. iš užsienių, įstojo į Peterburgo akademiją už profesorių ir užveizdą biblijotekos. 1896 m. sugrįžo į savo dijeceziją už profesorių į Kauno seminariją. Toj pačioj seminarijoj paskui pildė pareigas inspektoriaus. 1884 metuos, 24 kovo m., prekonizuotas, liepos m. išventintas į vyskupus ir paliko žemaičių sufraganu.

Vyskupas Baranovskis garsus žinovas lietuviškos kalbos. Iš po jo plunksnos išėjo žinomas visiems apšviestiesiems lietuviams „Anykščių šilelis“ ir geras skaitlius lietuviškai surašytų eilių. Jam priguli vadovėlis lietuviškos gramatikos, ikišiolei — gaila — žinomas tiktai rankraštje. Peterburgo mokslų akademija spauzdina jo veikalą. „Apie kalbą ir žodyną lietuvišką.“ Paskutiniam laike vysk. Baranovskis darbavosi su pasisekimu apie matematiką.*) Trusas dėl mokslo nekenkia šviesiam vyskupui su atsivadimu ir dideliu darbštumu pildyt pareigas kunigo.

Nelengvas darbas skirtas naujam vyskupui Seinų dijecezijoj; ras jis čionai plačią dirva sunaudojimui savo mokslo, darbštumo ir ađministratyviško takto.

Važiuoju geležinkeliu. Vagone III kl.; priešais sėdi sermėgius vidutinių metų su vaiku. Greta ant trumpesnio suolelio, sėdi siek-tiek už sermėgių senesnis apyponis ir žiuri pro langą. „Sunus? — klausiu sermėgiaus, linktelėjęs galva ant link vaiko. — Sunus. — Kur-gi tokį jauną vėžini? — Prie ekzamino; noriu į gimnaziją įstatyt. — Vyriausiasis? — Kur-gi! vyresnysis už metų jau *gloria* giedos. — Gerai, gerai; mokslo už pečių nenešios. — Mokslo, anot Tamstos, už pečių nenešios, ir namieje vienas mažiau bus. — Tamsta ir daugiau vaikų turi? — Turiu da vieną vaikina, kitos dukters. — O dukterų neleidi į mokslą? — Kas jas leis, kam joms mokslas. — Kodėl kam? Jug dalis vistiek reik duot, o į dalies vietą gali leist į mokslą; ir moteriškos iš mokslo gal duoną valgyt, antgalo ištekės už kokio iš tų pačių baigusiu mokslus

*) Paskutiniame laike parašė matematiškai filozofiską dalyką „*O progresji transcendentalnej oraz o skali i sitach umystu ludzkiego.*“ Warszawa 1897 Red.

sodiečių. Lengviaus gyvęs ir, anot T., namieje viena bus mažiau.

— Ir gerai darai, kad neleidi! — staiga atsiliepė apyponis, atsikreipęs nuo lango. — Kodėl? nusistebėjau. — Todėl, kad neverta. — Palauk, Tamsta. — Ką čia lauksi! — pertraukė supykęs apyponis — žinau, kad Tamsta ir man nori, kaip tam žmogeliui, ką nors iš knygų papasakot. Mes kitaip ant to dalyko žiurime: nepabaigs mokslo — niekam netiks; pabaigs — iš to mokslo nieko neturėsime. — Kodėl neturėsime? — stebėjauisi vis labiau. — Todėl, kad išbarskės iš svieto pakraštį! — Kur ir kodėl išbarskės? — Į Ameriką, į Sibirą, o kodėl . . . todėl, kad taip yra. — Bene visos išėjusios mokslą, anot Tamstos, išbarska į svieto pakraštį. Pasidairyk Tamsta po miestus, po dvarus — kiek tenai išėjusių mokslą. — Tai-gi, kad mudu viens kito nesuprantava. Augustos miestuose, dvaruose tos paprastai čionai ir pasilieka, o jeigu ir išeina sau, tai tiek to. Ne nuduok Tamsta nesuprantančio. Ne apie miestietes ir dvarininkutes čionai kalbava, o štai apie tokias — ir parodė pirštu ant sermėgiaus. Kokia atsirado pramokusi, tai ir iškaustėjo. — Tegul bus ir taip, tai bene mokslas verčia kaustėt kasžin kur? — Mokslas neverčia, o kiek jau mus inteligentų iškaustėjusių! — Teisybė daug, bet moteriška labiau prisirišus prie savo krašto. — Prie vyro, o ne prie savo krašto! ir dėlto kad moteriška. Matau, kad Tamsta taip-gi jei ne visai, tai per pusę iškaustėjęs ir dėlto mudu viens kito nesuprantava. Tamstai svietas padangės, o žmonės abstraktai, o mes čiabuviai taip ant to žiurime: pabaigė jaunikaits mokslą, iškaustėjo, tai vis tiek, kaip kad jo nebutų buvę. Jeigu tie jaunikaičiai da su išėjusiomis mokslus mergaitėms kaustės, tai turėsime tik-tai ant karto po du iškaustėjėliu. Kam-gi mums reikia tokio suvadžiojimo mus vilties? Laimingos kelionės, aš jau namieje.

Ištars tuos žodžius apyponis pasiėmęs savo lazdelę ir pundelį greitai išsikraustė iš vagono. Buvom mat sustoję ant mažos stacijojeles K-gub

Besivėdindamas, atsiduriau *Panevėžio pavietyje*. Išsirinkau tikrai gerą tarpą ir gerą vietą: oras puikus, kelias kratus — kaip tik gera vėdintis. Kelias gal ir perdaug kratus: kaip iš-pat pavasario buvo išklampotas, taip dabar ir uždžiuvęs; tik tarpais užsilikusios balutės, kur ratai nugrimsta iki pačių ešų. Tų balučių ar tikriau duobių, teisybe, galima išsilenkti, pasukus į šalį, nės grioviai šalimis kelio tik kur-nekur iškasti. Griovių nekasa dėl nepainios priežasties: viens už visus neiškasi, o susitart — tai ne mus krašto pa-

protys — nieks mus žmonių nemokino tartis, jie ir nemoka. O kaip keno pievas ar rugių plotą išvažinėja, tai susitkęs vieną iš kaltininkų iškolioja ir viskas.

Ne visi Panevėžio paviečio keliai toki; miesteliai čionai sujungti gražiais žvyriu nupiltais vieškeliiais. Apie tuos vieškelius rupinasi valdžia: vieškeliiai padalinti į dalis, apstatyti kuoleliiais ar akmenimis su užrašytomis pravardėmis sodiečių, kurie kokią dalelę tur taisyt. Uriadninkai ir kiti policijos sąnariai prižiuri, kad vieškeliiai būtų tikrai taisomi.

Ant tų gerųjų kelių man nepatinka du dalykų. *Pirmas*: tie kuoleliiai ar akmenys per tankiai mainomi: tai liepia išverst akmenis, o įkast kuolelius, tai iškast kuolelius, o į jų vietą įstatyt akmenis, tai rašyt pravardes sodiečių, tai išdildžius pravardes, rašyt numerius . . . Tokia permaina atsitinka gana tankiai, turbūt da tankiau ne kaip mainosi paviečio valdžia. *Antras*: Šalimis vieškelių styri nudžiuvę, išklypę pagaliai, arba pusgyviai medeliai. Istorija tų pagalėlių ir medelių tokia. Panevėžio pavietis laukė anais metais gubernatoriaus atvažiuojant. Vietinė valdžia, norėdama pasirodyt rupestringa, liepė abipusiai vieškelių prisodint medelių. Darbas reikėjo atlikti umai, tai-gi kaišiojo į pakelę kokį kas sugriebė medelį. Negerai pasodinti, netikram laike, medeliai beveik visi nudžiuvo, piemens ir gyvuliai išravinėjo juos, ar išlaužė ir pasiliko . . . pagaliai. Ir stovės tie pagaliai iki nesupus ar, išgirdę gubernatorių atvažiuojantį, nelieps juos iškast ir kitą pažaginimą taisyt.

Užsiziopsojęs ant tų mažų pagalėlių, ką-tik nepražiopsojau tikrai didelio daikto. Privažiuojant prie miestelio Žemio, netoli vieškeliio stovi nauji muriniai nameliai: butų karčiamai, tik peršvari; butų mokykla, tik mokyklai pastatyti netoli da didesni namai. Sustojęs miestelyje, tyčia ėmiau klausinėt apie tuos namelius. Išgirdau, ko nesitikėjau: tai ligonbutis, o keno? vietinio daktaro Skesterio. Ligonbutis Lietuvoj toks retas daiktas, kad verta buvo valandėlę užgaišti ir atlankyti ir daktarą ir jo ligonbutį. „Kur-gi daktaras?“ klausiu. „Kur-gi bus — ligonbutyje; iki pietų jis sėdi ligonbutyje.“ Einu į ligonbutį. Randu tenai ir daktarą. Daktaras, baltai apsitaisęs, sukasi apie ligonį, labai panašų į kareivį po smarkiai atakai. Ligonis ne kareivis, da-gi ne vyriskas, o sena moteriškė, smarkiai pažeista naminėje kovoje. Daktaras, neatsitraukdamas nuo ligonio, pveda mane savo pažįstamam, atėjusiam pažiūrēt, kas ligonbutyje destisi. Tas pons X. su matomu džiaugsmu vadžioja mane po kambarius: „čionai kambarys trims ligoniams,

čionai dviem, čionai ar dviem, čionai maudyklė“ Trumpai sakant, ligonbutis įtaisytas dešimčiai ligonių, įtaisytas kaip priguli, tik da neviskas ant vietos: kelioms lovoms truksta patalnio, langams užtiesalų ir tt. „Daug da ko truksta, dejuoja X. — Įsitaisėme tiek, gal ir visą ką kitą įsitaisy-sime. Gal ir valsčiai šiek-tiek priduos ant gydymo pavargėlių.“ Išiklausęs į tuos žodžius da labiau pradėjau interesuotis ligonbučiu. Išsiaiškino, kad ligonbutis ne vieno daktaro įsteigtas, kad čionai ir dykai ketinama gydyt ir prižiūrėt ligonius. Nėtingus X. išskaite keletą žmonių — vyrų ir moterių — kurie tai vietą ligonbučiu pavedė, tai plytas kreditavo, tai lovas įtaisė ir tt. ir tt. Ne viens žmogus ir kišenių savo pakrapštė ir rankas pridėjo, kad darbštus, užsipelnęs aplinkinių simpatijas daktaras turėtų gerą dirvą pritaikymui savo mokslo, o aplinkiniai gyventojai turėtų kur gydytis, ypač pavargėliai.

Tai-gi besivėdindamas, atitikau netyčia Lietuvoj Ameriką — ne Ameriką, o tikrai „ziemstvą“, daug daugiau nekaip „ziemstvą“. Kiti mus daktarai važiuoja už tukstančio viorstų „ziemstvų“ jieskodami, o tas Žeimietis beveik savo tėviškėje ėmęs sau „ziemstvą“ įsitaisė! Daug priguli nuo gero noro ir energijos.“

P. A. Kolumbas.

Viename iš Suvalkų gub. paviečių paleistas 7 gegužio 1897 m. toks įsakymas burmistrams, vaitams ir vyresniems ziemskiams:

„Pagal pasiekusias J. P. užvadotoją Varšavos generalgubernatoriaus žinias šio krašto gubernijoje gabenama paslaptimis iš užrubežio platinimui tarp lietuvių gyventojų lietuviškos maldaknygės, kalendoriai ir kiti raštai, pri-laikantieji negeistiną valdžiai pakraipą ir da-gi spaudinti lotyniškai lenkiškais litaromis. — Rašte statssekretoriaus Platonov'o 16 vasario 1866 m. N. 428 buvusiam Vietininkui Lenkų karalystės esti Augščiausias paliepimas, idant visi valdžios išleidimai lietuviškoje kalboje būtų spaudinami butinai maskoliškais litaromis, dėlto įsakau jums smarkiai prižiūrėt vartojamus gyventojų pavesoje jums apygardoje knygas ir raštus, iš-leistus lietuviškoje kalboje, o ypatingai, idant tie raštai, pagal minėtą Augščiausią palie-pimą, spaudintųsi maskoliškais litaromis. Apart to valsčių vaitai turi apgarsinti tai, kas augščiau išreikšta, ant pirmučiausiojo paeiliui valsčiaus susirinkimo.“

Sunku suprast ir sutaikyti pirmąją įsa-kymo pusę, kur kalbama apie grynai lietuviškus raštus (sakysime „Varpą“ ir kitus), visai neužsimenant apie „prižiurėjimą“ jų, su antrąja įsakymo pusę, kur kalbama apie

raštus, išleidžiamus valdžios, kur „augščiai“ įsako „žemukams“ ypatingai prižiūrėti valdžią, idant ji kartais neatspaudintų lietuviškos knygos lotyniškais litaromis. Pagal tą įsakymą grynai lietuviški raštai („Varpas“ ir kiti) turėtų būti liuosi nuo „prižiurėjimo“, arba valdžios spandinami. Vienok „žemukai“ suprato, kad reikia įsakymas aiškint atbulai: neprižiuri valdžios ir jos išleidžiamų raštų, tik ypatingą „prižiurą“ paskiria grynai lietuviškiems raštams. V.

Statistiškos smulkmenos.

Šiuo tarpu truputį statistikos, surinktos iš įvairių šaltinių.

I. Leista laikyt mokintinių biblijotekose Rygos apygardos mokyklų, kuriose išguldoma latviška kalba, visa dešimtis gražių knygelų. Užvadysiu įžymesnes: 1) „Pasikalbėjimai apie prigimtį“, 2) „Populiariška astronomija“, Flammario, 3) „Pirmutinė pagelba nelaiminguose atsitikimuose“, 4) „Ukininko daržas“, 5) „Apie lauko padalinimą“. Tos dešimtis knygelų — tai pirmutinė serija knygų, kuriomis latviai nor aprupint savo krašto mokyklų biblijotekas. Žinoma, ant tos vienos serijos nepasibaigs. Tokiu budu įgauna valdžios sankciją didei svarbus įrankis platinimui apšvietimo latvių (ir estų) šalyje.

II. Livlandijos gubernijoj pabaigoje lapkričio mėnesio 1896 m. buvo 976 įvairios draugystės. Tarp tų: 418 draugysčių savytarpės apsergėjimo nuo ugnies ir nelaimingų atsitikimų (valsčiuose 141); 180 — palaidojimo ir šelpimo ligonių, 74 — daininukų (valsč. 38); 57 — labdarystės (valsč. 41); 34 — blaivystės (valsč. 26) ir tt. Akyva būtų sulygint šita statistika su tokia jau Kauno gub. Iš augšto galima sakyt, kad toks sulyginimas nepadaryt garbės Kauniečiams, ypač jeigu ištirt priežastis stokos „draugiško“ elemento tarp musieškių.

III. Į Rusų viešpatystės kasą įeina pa-prastai mokesčių nuo kiekvieno gyventojų 10 rub. 50 kap. (apskritai imant); iš tų 10 r. 50 kap. eina:

ant užmokėjimo viešp. skolų	2 rub. 20 kap.
„ karo minister. reikalų	2 „ 36 „
„ finansų	1 „ 70 „
„ vidaus dalykų	65 „
„ kelių	1 „ 85 „
„ tiesos	35 „
„ žmonių apšvietiko	21 „

Statistika — pamokslinga ir gerai charak-terizuojanti pabaigą XIX amžiaus. IV. Kauno gub. dvarininkų žemės iki 1890 m. buvo užstatyta Vilniaus ir Tulos bankuose arti 325 000 des. už arti 9 700 000 rub. o 1896 m.

arti 480 000 des. už 17 700 000 rub.; priskaičius skolas bajorų bankui, ant dvarininkų žemių užtraukta skolos per 21 000 000 rublių. Ukininkai, kuriems teip-gi nepergerai sekasi, suspėjo bet-gi padidinti plotą pavestos žiemės ant $\frac{1}{9}$.

X.

Pinigų, paaukautų ant lietuvių reikalų, neatgriebiamai pražuvo Prusose:

pas Zabermaną (vysk. Valanč. auka) 8000 rub.
 „ Mikšą (ant išl. Dauk. „Istor.“) 234 m. 90 pfg.
 „ Veyerį (Lauryno bankas) . . . 2394 rub. 46 kap.
 „ Jankų (laikraščių turtas) . . . 1000 rub. „Vien.“

Kunigų kalendorius Seinų dijecezijos — *Ordo Divini Officii ad usum dioecesis Seimensis pro anno 1897* paduoda skaitlius katalikų pagal parapijas. Numanant apie parapijų sudėjimą, galima prisitarti prie tikro skaitliaus lietuvių ir lenkų toje dijecezijoj.

Nesikėsindamas patsai tą dalyką tikrai atlikti, paduodu tik užmanymą padaryt tai geresniems žinovams.

Gal ir kitose dijecezijose pagal tuos pačius kalendorius galima būtų tai padaryti. Tada galėtume maž daug tikriaus spręsti apie skaitlių savo tautos bent katalikiškų sanarių.

Nežinau tikrai, ant kiek tikros yra žinios tų kalendorių. Matyt, sustatytos jos kunigų prabaščių, kurie tik turėtų žinoti skaitlių savo parapijonių.

Pagal mano apskaitymą iš 431 396 visų katalikų Suvalkų gubernijos ant lietuvių išpuola 316 000 ant lenkų 115 000. Pagal dekanatus išeina teip:

	lietuvių.	lenkų.
Augustavos dekanate	„	55 959
Suvalkų dekanate	13 971	48 119
Seinų dekanate	43 423	22 867
Kalvarijos dekanate	57 802	1000
Marijampolės dekanate	92 744	„
Vilkaviškio dekanate	53 837	„
Naumiesčio dekanate	54 645	„
	316 422	114 974
	431 396 ž.	

Iš lietuviškų laikraščių.

„Lietuva“ N. 21 rašo: „Musų gyvenime kiekvienas gal užtėmyti negeistiną apsiereikimą, o tuo yra, kad mes stengiamėsi kitiems primesti savo nuomones, savo simpatijas ir antipatijas. Mes rišame visada principus su ypata ir per tai principus nereikalingai žeminame, vieton kritiškai iš visų pusių viską peržiūrėti. Tikėjimas, tai aš, sako vieni, kas mane užgauna, kas mano darbo negarbina, tas yra bedievis, platintojas bedievytės, kuris kaipo piktžolė, reikia išrauti iš musų dirvos! Dailus išsitarimas, bet ar jis sudrutina pamatus tikėjimo? Ne, gimdo vien jo priešius: vienpusystė apginėjų tikėjimo turėjo pagimdyti vienpusiškus jo priešius, kadangi, kaip kiekvienas numano, vienpusystė tik vien-

pusystę gimdo; pirmutinis principas todėl turėjo pagimdyti kitą tarp mus partiją, kuri vėl sako: mokslas, tai aš, tikėjimas jam kelius užkerta, tai-gi kas laikosi tikėjimo, yra priešis šviesos, priešiu mokslu, nešiotuju tamsybės! Vieton stengtis susiartinti, mes vis platesnę ir gilesnę kasame grabę ir juo toliaus, juo sunkiaus bus mums į kruvą sueiti, nors toksai susidraugavimas butinai reikalingas. Jeigu mes neturėtume nė jokių bėgančių reikalų, ant nuveikimo kurių reikalingos visos lietuvių pajiegos, galėtume laukti, kada pasibaigs karas už principus tarp mus pačių, bet kad mus spaudžia iš visų pusių visokios priešgynybės, ant pergalejimo jų truksta mums pajiegų, kadangi jos sunaudotos ant karo musų namieje, toksai laukimas yra pragaistingas. Sunku mums ką nors nuveikti tikrai svarbaus ant visuomenės labo, nės musų pajiegos išskirstytos, mes viens kito nenorime paremti. Keno čia kaltė? Kaltė mus visų. Vienpusystė vienos dalies negal išnykti, jeigu kita jos neišsižadės, jeigu kita savo vienpusiškais apkaltinimais erzis savo priešius; paskui vadovus, seka ir tamsesni broliai. Pažiūrėkime į musų laikraščių korespondencijas. Kokios ten polemikos tarp pačių korespondentų! Ką vienas parašė, kitas tuojaus rašo, kad kas toj korespondencijoj parašyta yra melas, neteisybė. Tai-gi rask čia tarp tų priešingumų teisybę! Išpuola, kad nė vienam, nė kitam negalima tikėti; raštai toki paverčia musų laikraščius ir įnagius asabiškų koliojimų, teisybė-gi ir visuomenės labus pasilieka šalyje. Kas-gi tą gimdo? Nieks daugiau kaip vienpusystė: vienas stengiasi įkasti savo brolių prigulintį į vieną partiją, kits-gi stengiasi tuo pačių atlyginti. Ant to jug ir teisybės nereikia. Ar tai vienok geras kelias, paliekame nusprendimą jiems patiems. Mokslas suteikia tautoms pažintį savo reikalų ir rodo kelius, kuriais einant, galima juos nuveikti. Tai-gi pasistengkime tą mokslą musų žmonėms suteikti, bet ne vienpusišką, ne tendentišką kadangi tendentiškas negal but mokslu vadinatas, o jau jį įgiję, jie atras kelius, kokiais reikia vaikščioti.“

Žydams nurodo, kad reikalai žydiško Lietuvos proletarijato reikalauja kuoartymiausio susijungimo su krikščionių proletarijatu, kad pakakinimą savo reikalų žydai galės rasti tik busimoje federališkoje respublikoje (turbut Lietuvos teritorijos).

Su socialistiškėmis organizacijomis lenkų, latvių, baltrusių ir malorosų L. S. Demokratija buvo nutarusi susidėti, kad eit išvien prieš apskritą prispaudimą; teipo-gi nutarta buvo perstatyt toms organizacijos, kad reika-

linga įvest į jų *minimum programą* reikalavimą federališkai-demokratiškos respublikos.

Ant galo pirmam išleidime reikalaujama da suskaldymo Maskolijos viešpatystės dėl liuso augimo visų jos kraštų, o ant pat pabaigos apreiškimas L. S. Demokratijos, kad ji padėsiant maskoliams įgyti konstituciją, bet ir potam ji kovos už savo platesnius siekius (turbut, už atsiskyrimą Lietuvos nuo Maskolijos.)

Robotnik Litevski. Rok I. N. 1. Kwiecień 1896 r. Paryž. Druk. A. Reiffa. 4°, 8 p. (Lietuvos Darbininkas, metai I, N. 1, karvelio mėnuo.)

Siekis laikraščio — aiškinti padėjimą darbininku luomo ir parodyt kelius, kuriais galima būtų pagerinti darbininkų buvį.

— Toliaus gana gerai aprašytas gyvenimas Fridriko Engelso, mirusio 5 rugpjūčio 1895 m.

— Potam eina straipsnis — *Draugijinės sąlygos Lietuvoje*, kur parodyta, kad nuo atliuosavimo ukininkų gyventojai Lietuvos pamaži persiskyrė į kelis luomus, kad Lietuvoje kassyk vis labians auga kapitalistiška sistema išdarbystės, kad kuone visi luomai turi geresnius ar blogesnius kelius apgynimui savo reikalų ir kad tik vienas luomas darbininkų proletarijų neturi savo apginėjų ir atiduotas skriaudai.

— Straipsnyje „*Apie Kasas*“ aprašytas blogas padėjimas darbininkų, ypač Vilniuje, kad užsidirba tik po 12—18 rub. ant mėnesio, dirbant po 12—18 adynų ant dienos, kad to uždarbio darbininkui su šeimyna toli neužtenka, ypač kokiai nelaimi patikus (ligai, šermenims), kad butinai reikalinga pasiekti nuo meisterių didesnį užmokestį. Tai gali padaryti tik susitreikavus, t. y. metus ant tulo laiko darbą ir uždarbį. Idant galima būtų bedarbėje išturēt ir priverst meisterius pakelti užmokestį, butinai reikalinga turēt išteklių piningų ant pragyvenimo per bedarbės laiką. Dėlto reikalingos darbininkiškos kasos, kurios turētu buti dvejos: viena pašalpos darbininkui, kokiai nors nelaimi istikus, kita-gi prilaikymo darbininkų pasipriešinusių savo skriaudikams.

— Straipsnyje „*Vienybė*“ aprašyta, kad visi žmonės dabar persiskyrė į dvi dali — vieni dirba visokius darbus ir vargą vargsta, kiti-gi siurbia anų darbą ir linksmai pertekime gyvena. Tokiu budu, pabirkantas, meisteris, valdytojas dvaro krauja sau pelną iš to, kad darbininkui mažiaus moka, ne kaip ans uždirba. Mokinti žmonės, kaip advokatai, daktarai, tarnauja tiems ir į tų dudą pučia, kurie jiems geriaus užmoka, tai-gi vėl laiko kapitalistų pusę. Kiti mokinti, ką laikraščius, knygas rašo, daila užsima, rodos darbuojasi

tik dėl mokslo ir dailos, bet pagalios išėina, kad ir jie su savo darbais stovi po pusei tų, kurie daugians užmoka, tai-gi ir jie prie kapitalistų prilaikytojų priguli. Kunigai, vyskupai ir net patsai popiežius, kiek įmanydami mokina žmones kęsti savo vargus ir bėdas nuolankiai, nesipriešinti ponams ir valdžiai, keikia jie darbininkų apginėjus — socialistus ir knygutes, kuriose aprašyta, kaip darbininkai galētų savo vargus sumažinti. Ant pamokslų kunigai tolydžio rėkia ant darbininkų už tinginiavimą, girtuoklystę, už stoką nuolankumo ir meilės artymo. Turtinguosius tokių dalykų nemokina, tik persidirbusius, alkanus darbininkus.

Kodėl teip kunigai daro, tai aišku. Mat darbininkai žmonės, kol jie tamsus ir nuolankus, žemai lenkiasi prieš kunigus ir su noru neša jiems savo kruvinu prakaitu uždirbtą skatiką. Susipratę ir apsišvietę darbininkai jau to nebedarytų.

Ant galo da gal kas pasakys, kad valdžia darbininkus užstoja. Tai didelis apsirikimas — valdžia visados eina prieš darbininkus ir užstoja kapitalistus.

Tai-gi ir kapitalistai (didžturčiai), ir mokinti, ir kunigai, ir valdžia, visi lyg susitarę stengiasi kuodaugiausiai nuskriausti darbininkus, laikyti juos nuolankume ir tamsybėje. Tie visi ponai — daro didelį *buržuazijos luomą*.

Ką-gi daryti darbininkams prieš tą galybę? Reikia eiti visų šalių darbininkams išvieno. Reikia susiprasti, apsišviesti, apsipazinti su savo reikalais ir vienytis į kuopas ir draugystes.

Tik apsišvietę ir susivieniję visų šalių darbininkai gali tikėtis pergalėsę buržuaziją. Iš žinių paimu tik tas, kurios iš grynios Lietuvos paėina.

Iš Pašešupio (nuo Naumiesčio Suvalkų gub.). Viename dvare (kokiam, nepasakyta) samdininkai buvo padarę streiką, pareikalavę, kad pons pakeltų užmokestį antrininkams nuo 20 kap. ant 30, o antrininkėms nuo 15 ant 20. Bet pons tuojaus parsikvietė ant darbo karėivius, nors užmokėjo jiems ir brangiaus. Už 2 dienų sukilę darbininkai persiprašė savo poną, nės neturėjo iš ko misti. Tai atsitiko 2 metai atgal.

Metai-gi atgal buvo susitreikavę skaldytojai akmenų ant plento. Mat, darbininkams už suskaldymą kruvos mokėta 1 rub.; vieną kruvą galima suskaldyti, geriausiai dirbant, tik į 19 adynų. Akmenis pristatyt ir suskaldyt buvo apėmęs nekursai Blochas, kurisai susitreikavusius darbininkus (tokiu buvo 31) greitai privertė vėl dirbti, grasindamas niekadod jų nepriimt ant darbo.

Nuo *Kalvarijos* (Suvalkų gub.) pranešta, kad Patilėių dvare darbininkai per pačią rugpjūtę metė darbą ir pareikalavo, kad jiems duotų pavakarius. Dvaro valdytojas Zenonas Rekoša ant tų pėdų išpildė darbininkų reikalavimus.

Dvarų darbininkai Suvalkų gub. Šitas straipsnelis buvo jau patilpęs *Varpe* pertai jį praleidžiu.

Kuone visas šitas numeris išėjo ir lietuviškai po vardu *Lietuvos Darbininkas*, 1 gegužio 1896 m. Lietuviškamjam nėra tik straipsnio — *Vienybė*.

Echo Žyčia Robotniczego (Aidas darbininkų gyvenimo). Už kovo ir karvelio mėn. 1897 m. Trys N. Vilniuje. Hektografija. Lenkiškai.

Šitame laikraštyje apart straipsnelių paaiškinančių, kas tai yra 1 gegužio dienos šventė, eilučių ant 1 gegužio ir kelių žinių iš Lietuvos, paminėtina yra apysakėlė vardu „*Pasaka*“:

Vienoį šalyje visi keikė ir velniop siuntė darbininkus: ir žandarų vyresnysis, ir pabirkantai, ypač prieš išmokėjimą algų, ir pabirkinis inspektorius, ir teisdariai — visi tie ponai ir da daugelis kitų dažnai perpykė šaukdavo: „kad juos velniai pagriebtų, tuos darbininkus!“

Bet štai vieną dieną dingo visi darbininkai. Sustojo mašinos, nutilo dirbtuvės, kaip negyvi stovėjo trukiai ant geležinkelių ir garlaiviai ant vandenių. Visi ponai ir valdžios riksmą pakėlė. Pabirkantai nubėgo pas pabirkinį inspektorių ir žandarų vyresnyjį, kuris tuojuos pajutęs „maištą“ ėmė jieskoti su savo šnipukais maištininkų, bet niekur nieko, apart nuliudusių savo šnipukų, nerado.

Visoj šalyje pasirodė badas ir vargas. Nebuvo, ką valgyt, kuo prisidengt ir kaip pavažiuoti. Policija, žandarai ir visa vyriausybė vos gyvi slankiojo ant ulyčių. Vienas pirmiau pertukęs pabirkantas pasidarė toks laibas, juog valdžia jį už šipuluką buvo priėmusi ir norėjo uždėt akčyžią. Į viešpatystės išdą perstojo plaukė visoki mokesčiai. Žandarų šnipukai vos-ne-vos streiko nepakėlė, neturėdami darbo, nė uždarbio.

Kas-žin kam tada topt į galvą, kad tai turbūt velnias turėjo darbininkus sau pagriebti. Apie tai duota žinių valdžiai, kuri nutarė nusiųsti pasiuntinius pas pragaro valdovą ir prašyti, idant jisai teiktųsi paleisti darbininkus ant žemės. Nusiųsta 7 žandarų gendroliai, 13 pabirkinių inspektorių ir 101 šnipukų po valdžia paties ministerio. Pasiuntiniai iškeliavo pėsti, nė geležinkelių trukiai ir garlaiviai be darbininkų nė iš vietos nėjo. Besimaitydami kirminais ir saknelėmis, baisiai pasibaigė, pasiekė ant galo tie pasiuntiniai

velnių sostapilę-pragarą. Tamsybės viešpats sutiko juos su knygute rankose; viens žandaras, išvydęs, kad ta knygutė uždrausta cenzūros, ant tų pėdų norėjo velnią suimti — vos-ne-vos kiti pasiuntiniai sudraudė.

Velnias sutiko sugrąžinti darbininkus tik tada, jeigu užmokės jam už užlaikymą. „O užlaikiau juos gerai, — tare — nebereikalo rašo jie štai savo knygutėse, kad čia geriausias, ne kaip pas jus. Tai-gi kuo užmokėsite man?“ „Padarysim jus garbės sąnariu visų musų miestų ir kaimų, globėju visų mus labdaringų įtaisų, apart to galit išsirinkti sav 10 orderių ir 25 činus.“ „Spjauti tik ant tų orderių! pas jus kiekvienas išdavikas ir šnipukas turi orderį. Duokit man trečią dalį tų kyšių, kurie gaunami jusų šalyje!“ „Vajė! Dievulėliau! — suriko visi pasiuntiniai — tai bus nišpasakytai didelė suma!“ Ant galo susitakė ant šeštos dalies kyšių ir pasiuntiniai linksmi sugrįžo namo.

Ir vėl viskas pasidarė po senovei. Valdžia ir pabirkantai vėl atsigavo. Šnipukai vėl šnipinėja po visą šalį, o ministeris išleido paliepiną pakelti kyšius ant šeštos dalies dangiaus. Šneka tiktai, kad darbininkai dabar pyksta ant pabirkantų ir siuncia juos velniop. Kalba net, buk velnias žadaš išpildyt jų norus.

Kas-žin, ar darbininkai siųs į pragarą pasiuntinius prašyti sugrąžinimo savo skriaudikų, ar ne?

Korespondencijos.

Peterburgas. Noriu pranešti keletą žodžių apie „Labdaringą Lietuvių D-stę“ Peterburge. Iki pereitos vasaros draugystė samdydavo šokių vakarams Vinogradovo salę — vieną iš pigiausių. Nors už aplankymą tų vakarų imdavo nedaug, bet visados turėdavo pelną, kadangi prisirinkdavo apščiai svečių, tarp kurių — anot vieno „labdario“ žodžių — visados budavo ir pilksermėgių, mėgstančių, pagal nuomonę minėto labdario, svetimas (t. y. ponų) kojas mindžioti. Dabar draugystė pradėjo savo vakarams puikesnę salę samdyti, turėjo puikesnius svečius, dailesnių šokių, bet uždarbio . . . kas vakaras — tai deficitas, kas vakaras — tai deficitas . . . Velyčiau draugystei grįžt prie pilksermėgių, nėra kitai reiks — sąžiniškai elgianties — vieton „Labdaringa“ rašyt „Pasilinksminimo Lietuvių D-stė.“ *Nelabdarys.*

Amerika. Anno kartu rašydamas, pranešiau apie amerikiečių lietuvių užmanymus, kaip tai: emigrantų namą, įrengimą liet. spauštuvės Tilžėje ir viešą knygyną. Iš pradžios rodėsi, kad nors vienas iš tų trijų naudingų

užmanymų įsikunys; bet kaip dabar išrodo tie dalykai, tai neįvyks nė vienas. Ant emigr. namo aukos visai apsisotojo jau, nors ir nekurie kunigai ėmėsi žmones raginti. Emigr. namo užlaikymas per metus menkiausiai kaštuos į 3000 dol., o dabar jau veik metai, kaip renkami ant to pinigai, o yra surinkta nekiek per 500 dol. ir tie patys yra da rankose pačių aukautojų; tas skaitlius pasidarė, suskaitant visus, kurie yra pasižadėję duoti. Vadovai to reikalo dabar sako, kad emigr. namas reikalingas tiktai Europos lietuviams ir dėlto jie turi prisidėti pinigiskai prie jo įkūnyjimo, nės amerikiečiai vieni neįstengia. Pirmiaus jie žadėjosi pagelbėti atvykstančius brolius, o dabar sako, kad jie nori turėti pagelbą čia atvykę, tegul prie to prisideda, amerikiečiams jug jau nereikia emigrantų namo.

Įkūnyjimas spaustuvės teip-pat atrado labai menkai pritarėjų, kurie prisizadėjo su keliolika dorelių prisidėti. Daugumas sako, kad tokia spaustuvė negalės Tilžėje pastovėti dėl judosių, kurie pirmjaus jau išgraužė dirbančius prie vok. spaustuvių vyrus iš Did. Lietuvos. Užmanyta, kad visi darbininkai būtų Amerikos ukėsai, o tada valdžia negalėsenti jų išvartyti. Vienok apleidžiant viską, didei mažai atsirado pritariančių tam dalykui, o įtaisyti spaustuvę kaip reikiant, buvo reikalaujama į 10—15 000 dol. Kiti vėl sako, kad tai bus atėmimas duonos kasnio liet. spaustuvioms Tilžėje, ir rodyja tokią spaustuvę Amerikoje įkurti. Tokios spaustuvės Amerikoje išleistos knygos būtų visai neįperkamos lietuviams Did. Lietuvos ir už tuos pinigus, ką kaštuos Amerikoje spaudimas, Prusuose dasyk tiek ir daugiau da galima atspausti.

Užmanymas įrengti skaityklas, regis teip-gi jau atliktas, nės nė vienas iš skaitytojų neatšiliepė tokių reikalaudamas.

Visi amerikiečiai tikisi ant Europos lietuvių nuveikime viso darbo dėl lietuvių, nės ten yra daug inteligentų. Amerikiečiai galėtų pinigiskai prisidėti prie Lietuvos inteligentų ir susidėję vartyt darbą pirmyn, bet tokių, kurie kokį centą išmestų ant lietuvių reikalų, yra didei mažai.

„Tėvynės Mylėtojų Draugystė“ draugų turi jau per 70. Kasoje turi per 130 dol. Prie Draugystės prisirasė ir du kunigai: Kaupas ir Zilinskas. Paskiasniam laike naujų draugų veik nieko neprisidėjo, nės stoka agitatorių; o kunigai didei kreiva akim ant draugystės žiuri. J. Astramskas, Minersvill'je, Pa., ėjo per liet. moteris, rinkdamas aukas dėl „T. M. D.“ kurios, supratusios Draugystės mieriūs, paaukavo visos sykiu 5 dol. 60 centų. Kun. V. Matulaitis, apie tai patyręs, bažnyčioje išbarė tas moteris už tai, ir rinkėją išvadino vilku

avies kailyje. Jam labai pikta buvo, kad nieks nieko neduoda ant bažnyntinių rubų, atsisakydami, kad bedarbės laikas ir neturi pinigų, o čia „T. M. D.“ moters sumetė net per 5 dol. Išbartos moters padavė protestą prieš kun. Matulaitį į laikraščius: „Vienybė“, „Lietuvą“, „Saulę“ ir „Kardą“.

Per atvelykį Scrantone, Pa. lietuviai susimušė bažnyčioje. Pirmiaus buvo ten kun. Peža, kuris pasisavinęs parapijos pinigų per 600 dol. turėjo prasišalinti. Dabar ten yra kun. Kaupas, bet vaidai nesiliauja. Mat dėlko susimušė. Pittston'e, Pa., buvo dudorium Ant. Kamaitis, kurį norėjo priverstinai vietinis kun. M. Sėdvydis, apženyti su savo gspadine. Kamaitis jam atsakė: „Kas suvalgė mėšą, tegul sugrauzia ir kaulus.“ Sėdvydis Kamaitį padavė į sudą vardan savo gspadinės, Mary, kuriai prisiekus, Kamaitis tapo kaltu. Kunigai padarė da „cheirm“ jo niekur nepriimti už dudorį. Bet K. galima sakyti, yra geriausias dudorius už kitus visus dudorius Amerikoje, nės turi gerą balsą ir duduoja neprasčiausiai; dėlto jį priėmė Scrantono parapijonai, nesiklausę kunigo. Kunigas išėjo su suma per atvelykį, o užgiedojus „Gloria“ išgirdo K. atsakymą ir todėl toliaus laikė skaitytines misias. Žmonės, vieton melstis, tiktai šnairavosi vieni į kitus. Po viskam buvo parapijos susirinkimas bažnyčioje ir pasidalinę į partijas, vieni už dudorių kiti už kunigą, (buvo ir prisigėrusių, kurie vien tik suardė tvarką) ėmė muštis ir net susikruvino; tiktai policija tegalėjo nustabdyti muštynę ir kaltuosius nusivedė pas tiesdary, kur užsimokėję savo baudo 25 dol. tapo paleisti.

Niekur lietuviški kunigai neturi teip gerai, kaip Amerikoje. Jiems tai yra tikra Amerika. Namas ir visi rakandai, kaip tai: stalai, kėdės, lovos, bliudai ir net šaukštai nupirkti parapijonų. Alga ant mėnesio 75 dol. (tik viens Abromaitis Schenandoah, Pa. ima 100 dol.), krikštas 2,50, užsakymai 2 dol., šliubas tylus 5 dol., su giedojimu 10 dol., o jei su mišiomis 15 dol., o su mišiomis be užsakymų (su leidimu tam tikru nuo vyskupo) 20 dol.; už palaidojimą su mišiomis mažiausiai 20 dolerių. Bažnyčios su kapinėmis tankiausiai yra užrašytos ant vyskupo, nės dabar, kurie nenor užrašyti savo turtų vyskupui, tie negauna kunigo ir apšaukiami neprigulmingais.

Lietuviškas laikraštis „Saulė“ į tiesdarių rankas pakliuvo už „taradaiką“. Tulas Sungaila iš Philadelphijos apskundė „Saulę“ pačto departamentui už blevysgas, kurios „taradaikoje“ tilpdavo, ir pačtas pareikalavo nuo redaktorius kaucijos net 1000 dol., kol byla išeis. Keletas „taradaikų“ tapo perversta į anglišką kalbą. Amerikoje pačtas laikraščius

išsiuntinėja labai pigiai, už svarą ima tiktai vieną centą, bet kas yra nemorališko, tą sunkiai baudžia ir nepriima to laikraščio ant išsiuntinėjimo. „Saulė“ jau 10 metas kaip su „taradaika“ pliaškia, na o nė vienam neatėjo į galvą skusti. Paskutiniame laike „Saulė“ ėmė gan stačiai kunigus ir jų darbus kritikuoti, tai-gi svietas kalba, kad kunigai papirko Sungailą, idant jis apskustų „Saulę.“

Kunigai, girdima, susitarę da skusti „Vienybę“ ir „Kardą“ dėl jų nemoraliskumo, tai yra kratymo kunigų darbų; tas užmanymas išėjo nuo kun. Kaulakio iš Philadelphijos ir pirmasis skundikas, Sungaila, teippat iš to miesto yra. Byla „Saulės“ bus 17 Gegužio.

Dr. J. Šliupas, mirstant „Naujai Gadynei“ buvo žadėjęs daugiaus nesidarbuoti, bet prižadus tuojaus sulaužė ir vėl dirba. Parašė knygele, „Lietuvių praeitis dabartis ir ateitis“, kurią išleido „Kardas“. Dabar „Vienybėje“ eina Šliupo vertimas „Mytai, pasakos ir legendos Žemaičių“, surinkti ir išleisti Dr. Edm. Veckenstedt'o. Yra tai puikus veikalas. „Vienybė“ jį išleis atskiroje knygoje.

Visi rinkome ant prezidento McKinley ir laukėm nuo jo darbų su geresniais laikais. McKinley senei sau prezidentauja, o darbai ir tie patys veik sustojo, ypač anglių kasyklose. Žmonės iš miestelių bėga ant laukų (pas parmerius darbo jieškoti, nės neturi ką valgyti). Schenandoah, Pa., parmeris atvežė bulvių parduoti. Viena moteriškė nusipirko bušelį ir nusinešė į savo gyvenimą; parmeris paskiaus kiek atėjo pinigų ir nusigando, pamatęs vaikus valgant žalias bulves; ištyręs to priežastį, neėmė pinigų, bet da vieną bušelį padovanojo tai moteriškei ir, nuėjęs į redakciją angl. laikraščio, tai apsakė. Po pranešimo tokios žinios, įvyko komitetas šelpimui baudojančių.

Daugmatis.

Atsakymai.

A. Valkiui. A. Mickevyčius tai lenkų poetas, o ne lietuvių ir busima šventė tai vien tiktai lenkų šventė. Mes tuo žygiu neturime nė tiek laiko, nė tiek pinigų, kad galėtume gaisuoti, rupindamiesi apie svetimas šventes, ir aukomis didint jų iškilmingumą. Negalime raginti lietuvius „dėti pinigus“ dėl tos šventės net ant teip naudingo dalyko, kaip „vertimas lietuviškai ir išleidimas“ Mickevyčiaus raštų, nėra turime daug svarbesnių, artymesnių mums, savo grynai tautiškų reikalų, kurie šaukte šaukia aukų ir neatidėtiną aprupinimo — čia pirmiau dėkime pinigus.

Satrijos Raganai, Žemaitėi, Apaštalui ir P. A. iš P. Savo laiku sunaudosime.

Aš (iš Shenand.). Žinias tas esame gavę jau pirmiau — atkartoti negalime.

Šidarui. Luktelk, tamista, pabaigos konkurso — tada susitarsime.

Atsk. m. dr. Ž. 5/6. Bėgant metams pristojo dar 5 sąnarys A. R. ir visi įnešė sąnariškų pinigų.

E. U. surinko	28 rub.
A. R.	15 rub.
T. O.	9 rub. 50 kap.
A. J.	215 rub.
	267 rub. 50 kap.
Nuo pereinų m.	11 rub. 20 kap.
Ant šių metų paliko	278 rub. 70 kap.

Išleista:

Už mokintinę T. A.	28 rub. 50 kap.
Laikr. V. ir Uk.	25 rub.
Žmogui užsitarnavus.	
ant lietuv. dirvos	30 rub.

Nukentėjusiems:

Už tėvynės dalyk.	60 rub.
Mokintiniui R. A.	125 rub. 20 kap.

Pasibaigus metams įstojo dar du sąnariu ir įnešė sąnariškų pinigų.

Ant „Varpo“ ir „Ukininko“ reikalų 1897 m.:

C-s	100 rub.
per rankas K. L.	10 rub.

„Vienybė Lietuvniškų.“

Literatūros, mokslo ir politikos nedėlinis laikraštis. „Vienybė“ išeina kas sereda. Kaštuoja ant metų Amerikoje 2 dol., į užmarę 3 dol.

Adresas: **Juozas Paukštys,**
224 & 226 East Main Str. Plymouth,
Luzerne Co. Pa.

„Lietuva“

nedėlinis laikraštis.

Išeina Chicagoje kas subata. „Lietuva“ kaštuoja ant metų 2 dol. Kas abu doliarus užsimoka iš viršaus, gauna knygele, už 50 c., dovanų. Kas užsimoka 1 dol., gauna knygele už 25 c. Knygele gali sau išsirinkti iš mūsų kataliogo kas kokią nori, kad tik nebrangesnę per 50 c. o prisiūsimė dykai.

Adresas:

A. Olszewskis,
924 33rd Street, CHICAGO, ILL.

Piningus ir laiškus į Varpo (ir Ukininko) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Hrn. Dr. Bruažis, Tilsit (Ostrp.)

Turiny.

Teisybė ant lazdos galo. — Narimantas. — Naujas apsiereiskimas. — Žvirbliai. — Ruožai iš Lietuvos gyvenimo. — Laiškai. — Statistiškos smulkmenos. — Iš lietuviškų laikraščių. — Korespondencijos: Peterburgas, Amerika. — Atsakymai. — Apgarsinimai.